

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Martyrium

[Basel], 1492

De premiis martyrii et paradiso moameth. Ca. x

[urn:nbn:de:bsz:31-333321](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-333321)

essione hostiã deo viuētē offerat. Illo exhortãre ac di-
cente: Si q̄s vult venire post me abneget semetip̄m ⁊ tol-
lat crucē suã ⁊ sequat me. **Ad Hieronym⁹ ad Elbiaz ex-**
ponens ait: huius exhortationis hic s̄sus est. Nō est de-
licata in deū p̄fessio. Qui in me credūt debēt sanguinez
suū fundere: qui em̄ pdiderit animã suã in presenti: lucre
faciet eam in futuro. **Ad tñ nō solū in necessitate marty-**
rū intelligēdū est: vt idē Hieronymus asserit: sed in om-
ni cōuersatione: ope: cogitatioe: s̄mone: negem⁹ nosmet-
ip̄os qui añ fuim⁹: ⁊ cōfiteamur cos q̄ in xp̄o renati sūt.

Hierony.

De p̄m̄is martyrii ⁊ paradiso moameth. Ca. x.

Premia martyrii miranda ⁊ iexcogitabilia a s̄-
ctis doctoribus p̄dicant. Et vt aliqua breuit
cōtigamus: donauit dñs militib⁹ suis oīm pec-
catorū et capitaliū ⁊ minorū plenã remissio-
nē: dicēte Augustino: Falce martyrii omnia refecant. Et
de ciuitate di: Quid preciosi q̄ mors martyriū: pp̄t quã
delicta dimittūtur: ⁊ merita cumulant⁹: q̄re int̄ cetera p̄cio-
sior in p̄sp̄ctū xp̄i mors martyriū est. Hec vt ait Cyprian⁹
est delictorū finis: piculi t̄min⁹: patiētie m̄grã: dom⁹ vite:
dux salutis. Sic vt iniuriã faceret martyriū (vt Augusti-
nus ip̄e attestat) q̄ p̄ illo oraret: Nā cū optimū certamen
certauerit xp̄i martyr: volueritq; p̄ dñi sui honore s̄gūi-
nē pp̄uū effūdere: vt p̄ illi redēptōe xp̄s p̄us effuderat:
audire mereret: qz illū sic mereri vult dñs: Veni dilecte
mi: mūdauit te ab oīb⁹ sc̄li in q̄natiōib⁹: feci vt iã nlla am-
pli⁹ carnal̄ illecebra possit te a me reuocare: nō decliare
voluptas: nō auaritia: nō ipudicitia: nō honoris aut pote-
statis pulsabit ābitio. Nō animi p̄urbatiōes: nō corp̄is p̄-
secutiōes āpli⁹ patieris. Sic q̄ tuo s̄gūse mūd⁹: ⁊ pur⁹ ve-
ni ⁊ itra in gaudiū dñi tui: mecū letar⁹: qz me firma itētiōe
seq̄ voluisti: nō te mūd⁹ pp̄t me oblectauit: oīa calcasti
vt mecū eēs. Veni q̄ qz vbi sū ego: illic ⁊ te ministr⁹ meū
eē volo: passiōm meaz soci⁹ fuisti: q̄rez p̄solatiōm te p̄rici-
pē faciã: itra in gaudiū sēpitnū: i domū dñi di tui vbi sūt

Augustin⁹.

Cyprianus.

magna et inscrutabilia et mirabilia quorum non est numerus.
Ubi felicitas est immensa et felix eternitas: et beata trinitas:
et trinitatis unitas: et unitatis deitas: et deitatis beata visi-
o ac omnimoda fruitio: que est gaudium domini dei tui. **N**am ut
sancti scribunt doctores: ad hanc admirabilem dei visionem in-
enarrabilis quedam consequitur dulcedo: que grece

latine fruitio dicitur. **N**am videns felix anima omni-
potentem deum: cum ipso viso deo per amorem intrinsecat: qui tam
te potentem amor existit quam amatum deum in amantem animam trans-
format: ut in humano aliquo grandi amore pertigit que quanto
magis ad se inuicem amant tanto uniformis in illis voluntas:
delectatioque ex coniuncta conversatione accrescit. **Q**uare ex
amato deo et amantem animam: deiformis una quedam et admi-
rabilis unio consequitur: illo dicente: qui manet in me et ego
in eo. **A**d quam unionem subsequitur et inextimabilem dulcedinem esse
necesse. **A**d veram enim eorum unionem: qui summo ad se inui-
cem amore complectuntur: summa surgit delectatio et volu-
ptas. **I**deo ex diuina eternaque visione: et admirabilem subse-
qui dulcedinem voluptatemque est necesse. **N**ec solum anime
hac tali felicitabuntur beatitudine: sed et corpora convenienti
modo felicitatem suscipiunt. **E**rant etenim beatorum corpora immor-
talia: incorruptibilia: et penitus impassibilia: subtilia de-
niisque et agilia: et plusquam modo sit sol splendida et refulgentia.
Non comedent ibi corporalis neque bibent: diuine scilicet visi-
onis ineffabili charitate repleti. **N**on nubent neque nubentur:
ut dixit dominus: sed erunt sicut angeli dei in celo. **N**ullum
erit ibi tibi desiderium. **N**ulla exardescet libido. **N**ulle de-
niisque passionem quales modo corporis patimur. **N**ullum ibi tibi
meum malum: quia summum possidebit bonum quod est semper vis-
ere faciem domini virtutum: que vita est et gaudium sempiternum. **Q**uod
gaudium super gaudium vincens omne gaudium quod martyribus et
aliis sanctis tuis preparasti: quoniam veniam et dabis mihi ut illo
fruar. **N**am vere ille degenerat: qui huiusmodi gaudij amore
non capit: qui temporalibus et caducis illud postergare cogit:
qui paruis et turpibus voluptatibus illo preuat. **E**t vere illi se

lices qui pro illo fruendo: varia et innumera alacritate et gaude-
denter pertulerunt tormenta: non detenti diuicijs: non capti
amore parentum: non uxorum: non liberorum: sed omnia sponte
postergantes illud consequi meruerunt. Quare huius des-
derio tractus apostolus Paulus: de presentis vite exilio
conquerens exclamabat: **Infelix** homo qui me liberabit
de corpore mortis huius. **Eluo** ego: iam non ego: uiuit
autem in me Christus. **Cupio** dissolui et esse cum Christo. Non
sunt condigne passionibus huius temporis ad futuram gloriam que
relabitur in nobis. **Ideo** clamabat in spiritu **Dauid**. **Quare**
gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei: que dilecta tabernacu-
la tua domine uirtutum. **Concupiscit** et defecit anima mea
in atria domini. **Cor** meum et caro mea exultauerunt in deum ui-
uum: fuerunt mihi lacryme mee panes die ac nocte. **Quare**
do ueniam et apparebo ante faciem domini? **Quarta** beatitudo pro
paruis magna recipere: eterna pro breuibus: pro morituris
semper uiuentia: et habere deum debitorem. **Et** tunc uere felices:
qui de hoc miseriarum pelago ad iocundissimum litus:
de hoc loco exilio ad celestem patriam: de hoc carcere tene-
broso ad palatium uite eterne perueniunt. **Et** tunc uere beati
qui brauium illud perpetue glorie quod per multas tribula-
tiones quesierunt: felici iocunditate adepti letabuntur in per-
petuum. **Et** terque quaterque beati: qui malorum omnium exuti: securi iam
de sua inaccessibili gloria ad regnum decoris peruenire meru-
erunt. **Et** regnum eternum / regnum omnium seculorum / ubi gaudium in-
finitum: leticia sine tristitia: salus sine dolore: quies sine la-
bore: lux sine tenebris: uita sine morte: omne bonum sine omni
malo: et illud summum ac infinitum: quod nec oculus uidit: nec au-
ris audiuit: nec in cor hominis mortalis ascendit. **Hec** christiani
permittunt: hec est illorum summa felicitas: hic paradysus: et
non qualis ab infidelibus creditur: ubi omnis et carnis et sanguinis con-
cupiscentia pingit: ut tale seculum **Hoameth** pseudo prophetam
describeret: quale sibi parari optabat. **Na** ibi carnum et omni-
genarum fructuum esus: ubi lactis uini et mellis riuulos: et aquarum
splendentium cursum: ubi pulcherrimarum mulierum et uirginum am-

Paulus.

Dauid.

Exordium in uanitate

plexus et luxus in quibus summa eius paradisi consistit: secta-
toribus suis permittit. Nam in ea disputatio: quam cum qua-
tuor iudeorum principibus habuit (quam moameth doctrina inscri-
bitur) habetur quod cum illi prefati iudeorum principes de loco
paradisi interrogassent: in hec verba respondit: **Paradi-**
si namque solum aureum smaragdus et hyacinthis crebro inposi-
tis distinctum: omni fructifera constitutum arboribus: decurrentibus
per amena fluentibus: quarum alia quidem lac: alia mel album: alia
vinum purissimum fundunt: dies eius mille annorum: annus
quadragintamillium annorum. Et in eius principali volumine
quod Arabice Alchozan dicitur: latine collectio preceptorum inter-
pretatur lxxxvij. ca. in hec verba de paradiso loquitur: De-
us credentibus et beneficientibus dat honorem et orna-
tum atque mercedem maximam: paradisum videlicet: et le-
ctisternia serica: ubi nec solis feruore seu frigus sentietur:
sed arborum sibi suos fructus collecturis inclinantium illic ha-
bituris. Et ibidem cum vasis vitreis et argenteis optime com-
positio illis potus velut zinziber saporifer: ex fonte zel-
zebil administrabitur. Aderunt et iuvenes: velut margari-
te speciosi: omniumque diuitiarum et honorum copia. Vestes que-
dem sericas et decuratas illi iuvenes induent: torques ar-
genteos in brachijs ferentes. Vinum quoque benedictum illic
deo dante sufficit: huiusmodi quidem mercedes ob actus
vestros gratos et comedabiles accipietis. Et in prefata dis-
putatione seu doctrina ad predicta subsequitur: Omni-
siquidem colore vestientur preter nigrum. Et parum infra subdit:
Perfecti omnes in statura quidem Ade: in forma vero Iesu
christi nunquam incrementum aut detrimentum aliquod patientes.
Et parum infra sequitur: Primum quidem ingressis descendum
ponitur iecur piscis albebbuth. Ubi que ultra mirari pos-
sis delectabilis. Succedunt fructus arborum: potusque desu-
entis paradisi: deinde quicquid affectarint presto erit. Et
infra de superfluitatibus quas non egerendas esse voluit:
subdit: Si quid tamen supfluit: id per sudorem exit: odorem mu-
sci fragrantem. Et consequenter paradisi sui felicitates infra

subsequitur dicens: Si vllū oblectamēti gen^o deesset: bea-
tudo minime plena esset: frustra ergo delectie adessent si
voluptas deesset. Quinimo quasunq; et quomodo cū
q; volūt habent. Et qualis: et vbi: et quando: et q̄tum: et q̄ti
ens volunt. Omnia ad libitū sine moza et difficultate. Ita
quidē q; quas hic vxores habuerūt fideles: habebūt et il-
lic. **L**etere cōcubine erunt. **A**ncillaz vero non erit nume-
rus. Et idē in Alchoran. xvij. ca. cōfirmat dicēs q; erunt
habētes mulieres oculis clarissimis et imensis velut oua
nūq; illos nisi ad maritos suos erecturas. **S**imiliter. lxxij.
dicti volumis ait: **A**derūt etiā vrgines oculū immēsis atq;
pulchris. Et infra in eodē capitulo. **V**irgines inquit coe-
queuas maritos suos maxie diligētes habebūt. Et. lxxvi.
ca. ait: **I**llic qdē credētes accubabūt tapetis sericis stra-
mētisq; purpureis omib; q; sibi dilectis ppetuo potient:
ducētq; puellas formosissimas: vt hyacinthos et margarites:
ab hoib; atq; diabolū nūq; deuirginatas: nec mēstruatas.
Et infra eodē capitulo. **I**llic quidē erūt mulieres optie
et speciosissime: in vmbra culū sedētes: cū oclorū albugine
cādidissima: pupillisq; nigerrimis in virore splēdido iacē-
tes: ab hominibus atq; diabolis intacte. **H**ec ille diuersis
in capitulis vt vidisti: et alijs plib; paradisu suū re pmit-
tit. **H**āc suā esse felicitatē optabat: vt et alij quidā here-
tici ante eū optauerūt: p quo ignē illi et ipse et sectatores
sui psequerent eternū. **Q**uod ex eo scribere curauī: vt p ei^o in-
eptias veritas ip̄a magis clariozq; lucefceret. **N**emo enī
sic parū mente eleuari poterit: qū hui^o diabolici viri astu-
tias parit et ineptias facillime cognoscere possit. **C**ogita-
bat etenī iste q; facillit homies secū seduceret: si credētib;
sibi et legē suantib; illa pmitteret qbus carnales homies
maxie delectant. **Q**ua in re vt hūoi deliramēta suadere
posset curauit sūma itētiō: ne xp̄s de^o aut di fili^o credret.
Ibo ij. ca. **A**lcho. **A**fferūt inq; vniūsitatis creatorē celi:
trezq; regē: cui^o pceptū oīa pficit: cui cūcta subijciūt: filiū
sūp̄sisse: qb; neq; ditas p̄sōat. **E**t cxx. ca. dicti volumis

inquit: **C**ōstāter dic illis deū vnū esse necessariū oīb⁹: et in
corporeū: qui nec genuit nec est generat⁹: nec habz quic⁹
q̄ sibi simile. Et vt tali farmacho incautos facili⁹ occide
re posset: dulca liniuit melle venenū. **M**arrās p̄ clara que
dā et excelsa de christo: quibus misereri illecti sequaces:
letale haustū facilius deglutirēt. **A**ffirmat itaq; q; domi
nus noster **I**esus christ⁹ filius est **M**arie virginis: omniū
mulierū optime: genit⁹ sine patre. **Q**uare in vj. ca. **A**lcho
ran **A**ngelos ad **M**ariā sic loquētes iducit: **O** maria om
nibus viris et mulierib⁹ splēdidior: et mūdiōr atq; lotior:
soli deo p̄seueranter studens: ipsum cuz humilib⁹ genua:
q; deo flectentib⁹ adora. **O** maria tibi summi nūcū gau
diū cū verbo dei: cuius nomen est x̄ps **I**esus: qui est faci
es omniū gentiū: in hoc seculo q; futuro cōueniēs: p̄sens
sapiēs: vir optimus: ab vniuersitatis creatore mittit. **R**e
spondit illa: **O** deus cū virū nō tetigi: filiū quō cōcipiā.
Inquiūt angeli: deo nihil occurrit impossibile. **O**mnia p
ut vult opat: cui⁹ mandatū omne suū placere pficit. **I**pse
q; filiū tuū cū diuina virtute venientē: libz legifex: oīsq;
magisterij pitiam et testamentū ac euāgelij mandatū q;
filijs isrl̄ edocebit. **I**lle nanq; formas volatiliū: luteis a
se cōpositis insusufflans: volatile faciet. **L**ecos et mutos
curabit: morphematicos atq; leprosos emū dabit: mortu
os creatore cooperante viuificabit: qcquid cōmestui: qd
ve dispositioni deputatū sit propalabit: que cuncta a cre
dentibus in deū miracula censent. **V**etus testamentū cō
firmabit. **Q**uedā tamē prius phibita licitis ānumerabit:
seq; cum diuina virtute potentia q; venisse patefaciet: in
quies: **T**imentes deū me sequamini: de⁹ em̄ mei vestriq;
dominus: quē adorantes recto procedetis tramite. **H**ec
ille. **E**t xiiij caplo ait: **D**eus **I**esu **M**arie filio tribuit ani
mam mundā atq; benedictā: qua iuuenes et infantulos
affatus est: et formis volatiliū luteis a se factis insufflās
volatū prebuit. **L**ecū natū atq; leprosum curauit: mortu
os resuscitauit: qui itē libz et sapientiā: necnō euāgelij

Alii et contra nos fortissime insultat antiquus hostis et sub spe pietatis: hanc si acceperim? via relinquenda suade conatur: locat aut oculos nostros prementem senem: ostendit matrem: quod laboribus nostris sustentat: vel sustentari sperat: quod spe et amore nostri iocundum de viuit: et morte nostra nimium cruciandos declarat. Proposuit et uxorem impudice tractanda: dulces filios alio in latere collocat: quos diuina lex educare et sustentare precipit. Et sic Christus in pectore nostro callidus aduersarius occidere conatur. Sed illum fortissime superabimus: quoniam nos pro nomine Iesu non nostri passuros esse: non patri: non uxori: non filiis: recordabimur: ne illo quod premitur est infinitum et eternum nos ipsos indignos reddamus. **U**n pulcherrime Hieronymus ad Eliodoro ait: Licet paruo collo pedeat nepos: licet sparso crine et scissis vestibus vera quibus nutrit mater ostentet: licet in limine pater iaceat: per calcatum perge patrem: sicis oculis ad vexillum crucis euola: pietatis est genus in hac re esse crudelem: veniet postea dies: quo victor reuertaris in patriam: quo hierosolymam celestem vir fortis coronatus icedas. Et infra subdit: At scriptura precipit parentibus obsequendum: sed quod cumque eos supra Christum amat perdit animam suam. Et subdit: Domino passuro timide consulens Petrus scandalum fuit. Paulus retinentibus fratribus ne hierosolymam pergeret respondit: Quid facitis plorantes et turbantes cor meum? Ego enim non solum ligari: sed et mori in hierosolyma paratus sum pro nomine domini Iesu Christi. Aries iste pietatis quo fides quatitur euangelij mucrone recidendus est. Mater mea et fratres mei hi sunt quicumque faciunt uoluntatem patris mei qui in celis est. Si credunt Christo: faueant mihi pro eius nomine pugnaturus. Si non credunt: mortui sepeliant mortuos suos. Hec Hieronymus. Qui ulterius probat: non solum hec pro martyrio (ut ipse ait) fienda: sed contemptu seculi fortiter prosequenda. Nec in hoc sancto proposito urgente causa cogitandum est de uxore: aut de filiis quos sui martyris meritis non relictus est dominus. **U**n Gregorius in fine libri sancti dialogorum ait: Dubium Petre non est quod contra valeat

Hierony.

Gregorius.

et testamentū docuit. **Et. v. ca.** Nō solū animam meā Je-
su christo mūdā: s̄ suā ppriam deū tribuisse enarrat. **Aut**
it em̄ deus vt ille inquit x̄po **M**arie filio animā nostram
p̄pe p̄ferentes vim atq; virtutē p̄ ceteris p̄buimus. **Et sic**
per hūc modū licet **M**oȳsi legē et x̄pi euāgelium laudet:
neutrā tamē p̄firmare voluit: sed cōtradictorio quodam
modo ppriā inducēs vtrāq; destruere conat⁹ est. **Et pe-**
nas nō sibi credētib⁹ inferni et tormētōrū qualia sibi adin-
uenire libuit p̄minat. **C**redentib⁹ paradīsū vt vidisti re-
p̄mittit. **I**n quo paradīso et **J**esum et **M**ariam matrē po-
nere nō dubitauit. **N**am xxxiiij. ca. **A**lchoran inducit de-
um in hec verba loquētē: **F**iliū itē **M**arie simul et ip̄am
hominibus miraculū faciētēs: ip̄sis locum bonū et aquis
amenū habitandū p̄buimus. **N**egatq; etiā cū aliqb⁹ an-
tiquis hereticis et manicheo maxime mortuū **J**esū x̄pm
fuisse: vt xij. ca. dicti voluminis p̄tra iudeos inuehēs ait:
Un̄ **M**arie blasphemā et imoderatā p̄tuliā inferunt:
seq; x̄pm **M**arie filiū dei nūciū peremisse perhibēt: s̄ ne-
quāq; eum: immo sui similit̄ suspēdentes interfecerūt: p̄fitē-
tes etiā se sue cedis auctores: cordibus suis nō minimāz
ambiguitatē ingerūt: sed eū nullatenus interfecerūt qz:
de⁹ incōprehēnsibilis et sapiēs: eū ad se transmigrare fecit.
In quē viri legū veraciter ante mortē scilicet x̄pi credēt
et eoz seculo futuro testis a stabit ille. **H**ec in **A**lchoran
p̄feto capitulo. **A**mplius et diē iudicij futurū asserit: et
deum solū iudicaturū videlicet et nō x̄pm: sed ad sonitū
buccine angeli mortis **J**esum x̄pm vna simul cū angel:
demonib⁹: et alijs omnib⁹ viuētibus creaturis: deo solo
creatore sup̄stite moriturū: resurrecturūq; deū cū omni-
bus alijs. **A**d quē x̄piani accedent suppliciter exorantes: vt
p̄ se ad deū int̄cedere velit. **U**n̄ in ea disputatiōe seu do-
ctrina quā supra nom̄iaui⁹ in hec verba de x̄pianis scri-
bitur: **C**onuersi ad christū dicent: **J**esu christe spirit⁹/ver-
bum et virtus dei / moueat te pietas tua et intercede pro
nobis: tunc dicet eis **J**esus: **Q**uod a me petitis ip̄si amisi
d iij

stis. **D**issus quidē fui vobis in virtute dei: et verbo veri-
tatis: vos autē aberrastis: et me plusquā ego p̄dicauerim vo-
bis deū v̄m fecistis: hoc itaq; b̄ficiū meū amisistis. **H**ec
ille. **Q**ui his et h̄m̄oi ineptijs et blasphemijs **A**lchoran su-
um totalit̄ venenauit. **E**t licet aliq; de xp̄o vera asserat:
plura t̄n̄ falsa et ridicula interserit. **N**ec vllā baptismi: aut
penitentiae: aut sacrificij: aut alterius salutaris sacramēti
mentionē facit: q; nullus prior hereticus fecit. **O**b qd̄ po-
tius infidelis et ethnicus dici cōuenit q̄ hereticus. **N**am
hec heresis: siue infidelitas p̄mo p̄ Arriuz seminata fuit: q;
licet **J**esū xp̄m deū negaret: et creaturā esse assereret: alia
tamen eccl̄ie sacramēta: seu cerimonias obfuebat. **S**ecū-
do p̄ istū **A**boameth p̄ueta: qui xp̄m deū: aut dei filium
negat: omniaq; sacramenta abiicit. **U**ltimo p̄ antex̄pm:
qui nō modo illū deū v̄l dei filiū negabit: sed nec etiā bo-
nū hominē fuisse asserēdo ex toto cōplebit. **N**ā q; hec ex
demonē infidelitas manifeste processerit: ex ipsius demonis
verbis que hic ad litterā libro suo inseruit clarissime
monstrari p̄t. **A**it em̄ **A**ugustinus xvij. de ciuitate dei.
Porphyrū p̄m postq; a xp̄ianitate misabili apostota-
uit in libris quos contra christianos edidit retulisse: q;
oracula deorum consuluerit: et de christo quid esset inter-
rogauerit. **R**esponsum vero a demonib; fuisse: q; xp̄s bo-
nus quidē vir fuit: sed discipulos eius grauit̄ peccas-
se: qui ei diuinitatē ascribētes: rē quā ipse de se nō dire-
rat confinxissent. **Q**ue sentētia plib; in locis: et eisdem se-
re **X**b̄is in suo **A**lchorano reperitur. **C**urauit itaq; sup̄ om-
nia demon: ne diuinitas que maxime saluat homines in
ipso crederet: vt plene **A**ugustinus xvij. et xix. libro de ci-
uitate dei: et libro p̄mo de consensu euāgelistarū ostendit.
Ex quibus libris si diligēt̄ inspexeris: manifeste recollig-
es demonē eo tpe tēptasse: aut hoc p̄ficere machinatum
fuisse: ne scilicet xp̄s ip̄e aut de; aut ver; dei fili; credret.

Que refutatiōes argumētorum q̄ cōtra hu-
ius t̄pis martirium fieri solent. **C**a. xi.
Quoniam aliq; martirij opa mēte p̄prehēdere nō

Aboameth.
Antex̄pm.

Augustinus.
Porphyrus.